

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
19.04.2024 р. (протокол № 3)

Ректор Володимир МЕЛЬНИК

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальність – 032 «Історія та археологія»
Освітня програма – «Історія та археологія»

Львів 2024

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Фахове вступне випробування з історії передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей, теоретичних знань і практичних навичок абітурієнтів з базових історичних дисциплін.

Програма фахового випробування для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра за спеціальністю 032 “Історія та археологія” містить питання з історії України, всесвітньої історії, етнології, археології, історіографії, джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін.

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА

Давня та антична доба

Стародавній Єгипет: основні етапи розвитку, релігія та культура. Стародавні держави Месопотамії: Шумер та Аккад. Давній Вавилон: держава та культура. Мала Азія, Закавказзя та Східне Середземномор'я у давнину. Іран і Середня Азія в давні часи. Давня Індія: особливості державного, соціального та релігійно-культурного розвитку. Виникнення та розвиток давньокитайської держави. Давні цивілізації Середньої та Південної Америки.

Прадавня історія України: епохи палеоліту, мезоліту та неоліту: ознаки, основні групи пам'яток в Україні. Трипільська культура: проблема походження, основні етапи розвитку, особливості матеріальної й духовної культури в різних районах поширення, історична доля трипільців. Особливості бронзового віку на території України. Особливості ранньозалізного віку на території України. Археологічні культури лісостепової зони. Кочівники степової зони в епоху раннього заліза. Особливості матеріальної й духовної культури киммерійців, скіфів, сарматів.

Стародавня Греція. Гомерівська Греція. Давньогрецький поліс та особливості його розвитку. Розвиток Афіньської демократії у VII–V ст. до н. е. Греція в IV ст. до н. е. Грецька культура класичного періоду. “Історія” Геродота як історичне джерело. Антична колонізація Північного Причорномор'я. Географія грецьких колоній. Структура античних міст. Матеріальна й духовна культура населення античних міст Північного Причорномор'я. Історичні знання в античну епоху.

Піднесення Македонії. Походи Александра Македонського. Еллінізм та елліністична культура. Виникнення Риму. Царський період в історії Риму. Республіканський період в історії Риму. Епоха ранньої Імперії: політичний розвиток, соціальний устрій та культура. Пізня Римська імперія: реформи

Діоклетіана та Костянтина, християнська церква в Імперії, культура. Падіння Західної Римської імперії. Східна Римська імперія в V–VI ст.

Ранні слов'яни в першій чверті I тис. н. е. Епоха великого переселення народів. Основні археологічні культури на території України. Археологічні матеріали про розвиток матеріальної і духовної культури у східнослов'янських племен. Проблема етногенезу слов'ян в українській історіографії. Розселення та етнічна історія слов'янських народів. Народноназви слов'янських етносів, їхні етнографічні та локальні культурні групи. Релігійна та конфесійна характеристика слов'янських народів. Основні риси традиційно-побутової культури слов'янських народів.

Епоха Середньовіччя

Західна Європа на рубежі античності та середньовіччя. Франкська держава: етапи розвитку та розпад. Франція за перших Капетингів. Північна Європа. Епоха вікінгів. Англія та Шотландія до кінця XI ст. Утворення Священної Римської імперії. Виникнення середньовічних міст. Церква та культура у V–XI ст. Державні утворення на Балканах і в Подунав'ї.

Утворення Київської держави. Слов'яни й варяги. Легендарні перекази про ранню Київську державу. “Повість минулих літ”. Київська держава наприкінці X – у середині XIII ст. Політична влада. Хрещення Русі. Суспільство. Церква й культура. Степові сусіди Русі. Монгольське завоювання. Встановлення протекторату ханів Золотої Орди над руськими князями.

Королівство Руське (Галицько-Волинське князівство) у XIII – середині XIV ст. Король Данило Романович (Данило Галицький). Поділ спадщини Романовичів. Галицько-Волинський літопис. Українська історіографія про князівський період української історії.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі. Православна церква у взаєминах з язичниками й католиками.

Хрестові походи: причини, зміст, наслідки. Розвиток середньовічних міст. Французьке королівство в кінці XIII – першій чверті XIV ст. Франція в роки Столітньої війни. Завершення політичного об'єднання Франції наприкінці XV ст. Реформи Генріха II Плантагенета в Англії. Велика Хартія вольностей. Громадянські війни в Англії другої половини XIII ст. Утворення англійського парламенту. Війна Білої й Червоної троянд та її результати. Італійська політика німецьких імператорів. „Золота булла” Карла V і закріплення роздроблення Німеччини. Занепад імперії та спроби реформ наприкінці XV ст. Італійські міста-держави Північної та Середньої Італії в XIII–XV ст. Реконкіста: основні етапи, зміст, результати. Церква та її організації в Західній Європі. Єретичні рухи. Інквізиція. Вплив церкви на середньовічну культуру. Середньовічна

історична думка. Рицарська культура. Університети. Раннє Відродження і гуманізм в Італії.

Візантійська імперія у IX–XV ст. Чеське королівство. Гуситський рух у Чехії: ідеологія та суспільство. Утворення об'єднаної Польської держави. Кревська унія. Велике князівство Литовське. Друге Болгарське царство. Сербська держава Неманичів. Виникнення та розвиток Османської імперії: експансія на Балкани. Народи Балкан у складі Османської імперії.

Нова історія

Великі географічні відкриття та зміни в європейському суспільстві. Ідеологія Реформації і початок реформаційного руху. Селянська війна в Німеччині. Реформація в Швейцарії. Реформаційний рух у Франції: релігійні війни, Нантський едикт 1598 р. Генріх IV Бурбон. Нідерландська революція 1566–1609 рр. Тридцятилітня війна: етапи та наслідки. Високе та Пізнє Відродження. Гуманізм. Наука. Історичні знання. Книгодрукування.

Зародження козацтва. Українське суспільство XVI ст. Утворення Речі Посполитої. Реформація на теренах України. Берестейський собор 1596 р. та їх наслідки. Козацтво наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. Українська культура XVI – першої половини XVII ст. Кримське ханство та його вплив на історію України. Експансія Московської держави на сусідні землі.

Англійська революція середини XVII ст.: передумови, головні етапи та їх характеристика. Режим Реставрації та проголошення конституційної монархії в Англії. Французький абсолютизм за Людовіків XIII та XIV. Німецькі держави та Австрійська імперія в середині та другій половині XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.: передумови, перебіг, результати. Сучасні наукові оцінки козацької революції. Українські землі в другій половині XVII ст. Боротьба за владу серед козацької верхівки. Поділ Гетьманщини. Запорозька Січ. Гетьман І. Мазепа та його вибір. Розпад Київської митрополії. Культура України в другій половині XVII – на початку XVIII ст. Козацькі літописи як історичне джерело.

Ідеологія Просвітництва. Ідеї Дж. Локка, Вольтера, Ш-Л. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо. Філософія Е. Канта. “Філософія історії”. Вплив Просвітництва на розвиток літератури та мистецтва. Основні тенденції розвитку Франції та Англії у XVIII ст. Політика „освіченого абсолютизму”: Пруссія, імперія Габсбургів, Російська імперія. Брабантська революція та “революція патріотів”. Війна за незалежність північноамериканських колоній. Декларація незалежності США.

Українські землі у XVIII ст. Російський централізм й українська автономія. Ліквідація Гетьманщини. Українські землі в складі Речі Посполитої. Соціальні

конфлікти. Поділи Речі Посполитої. Освіта і культура другої половини XVIII ст. Україна в описах іноземців XVII – XVIII ст.

Велика Французька революція: передумови, етапи, результати. Франція в роки Консульства та Першої імперії. Країни Європи у війні з наполеонівською Францією. Віденський конгрес 1814–1815 рр. та його рішення. Романтизм. Виникнення ідеологій лібералізму, консерватизму, соціалізму та націоналізму. Початок Вікторіанської епохи в Англії. Чартизм. Революція 1830 р. у Франції. Європейські революції 1848–1849 рр. Об'єднання Італії. Утворення Німецької імперії. Австро-угорська угода 1867 р. “Великі реформи” 1860–70-х років в Російській імперії. Національно-визвольні рухи балканських слов'ян: 70-ті рр. XIX ст. Громадянська війна та Реконструкція у США. Основні здобутки європейської науки і художньої культури. Розвиток історичної науки в XIX – на початку XX ст.

Інкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій. Імперські реформи. Українське суспільство. Процеси індустріалізації. Етнонаціональні процеси. Національне питання та національні рухи. Формування сучасної української нації: від культурництва до створення політичних партій. Український політичний рух зламу XIX–XX ст. на Наддніпрянщині та в Галичині. Розвиток української культури у XIX – на початку XX ст.

Міжнародні відносини у другій половині XIX – на початку XX ст. Виникнення військово-політичних блоків: Троїстий союз та Антанта. Політична криза на Балканах.

Новітній час

Перша світова війна: причини, основні етапи, перебіг бойових дій, результати. Українські землі в роки Першої світової війни.

Революція 1917 р. та громадянська війна в Росії. Українська революція 1917 р.: діяльність Центральної Ради. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. УНР за часів Директорії. ЗУНР: утворення, організація держави, зовнішня політика. Військово-політичне протистояння в Україні (1919–1920 рр.). Утвердження більшовицького режиму. Сучасна українська історіографія про революційні події 1917–1921 рр.

Паризька мирна конференція. Версальська система мирних договорів. Утворення незалежних держав у Центрально-Східній Європі. Основні тенденції соціально-економічного розвитку країн Заходу. Суспільно-політичні рухи і напрями у західному світі: консерватизм, лібералізм, соціалізм, нацизм, фашизм. Політика лейбористських урядів у Великій Британії. Прихід фашистів до влади в Італії. Встановлення нацистської диктатури в Німеччині. Уряд

Народного фронту у Франції та його політика. Громадянська війна в Іспанії (1936–1939 рр.). “Новий курс” Ф. Рузвельта і його результати. Сталінська “революція зверху”: Радянський Союз у 1930-ті роки. Становлення тоталітарних режимів у Європі. Міжнародні відносини. Нові явища і тенденції в розвитку культури. Історична наука в першій половині ХХ ст.

Територія і населення України у міжвоєнні десятиліття. Українська СРР у 1921–1928 рр.: нова економічна політика, входження Радянської України до складу СРСР, політика коренізації, національно-культурне відродження. Радянська Україна в період сталінської модернізації: індустріалізація, перші п’ятирічки, колективізація, Голодомор 1932–1933 рр. Утвердження комуністичного тоталітарного режиму: встановлення монополії більшовицької партії на владу, антиукраїнське спрямування масових політичних репресій, культурні процеси. Сучасна історіографія про радянську Україну 1920-х – 1930-х рр.

Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр. Східна Галичина і Західна Волинь у складі Польщі. Політика польської влади. Діяльність українських політичних партій. Культура. Греко-католицька церква. А. Шептицький. Становище українців у складі Румунії: політика румунізації, діяльність українських політичних партій. Українські землі у складі Чехословаччини: політика уряду, течії в українському середовищі. Проголошення незалежної Карпатської України. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Друга світова війна: причини, учасники, основні події. Пакт Молотова-Ріббентропа й українські землі. Радянізація Західної України. Німецько-радянська війна: бойові дії на території України. Німецький окупаційний режим. Рух Опору на українських землях. УПА в боротьбі за самостійну Україну. Визволення України від нацистських окупантів. Підсумки Другої світової війни: гуманітарні, політичні, матеріальні. Сучасна українська історіографія Другої світової війни.

Світ після Другої світової війни. Загострення протистояння між СРСР і країнами Заходу. Початок холодної війни. Німецьке питання. Утворення військово-політичних блоків. Крах колоніальної системи. Інтеграційні процеси в Західній Європі. Неоконсерватизм та неолібералізм. Консервативні та християнсько-демократичні партії Західної Європи. Діяльність соціалістичних і соціал-демократичних партій. Комуністичний рух. Неофашизм та ультраправі рухи. Правий і лівий тероризм. Екологічний рух. Молодіжний рух. Фемінізм. Основні тенденції соціально-економічного розвитку країн Заходу. Основні тенденції політичного розвитку США, країн Західної Європи та Латинської Америки. Досягнення західної освіти, науки, художньої культури. Історична наука в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Україна в 1945–1985 роках: основні тенденції політичного та економічного розвитку. Демографічні та етносоціальні процеси. Український дисидентський та правозахисний рух. Здобутки і втрати української культури.

Наростання системних кризових ознак в СРСР. „Перебудова” в Радянському Союзі й Україна. Розпад СРСР. Здобуття Україною незалежності. Демократичні революції в країнах Центрально-Східної Європи (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.). Розпад СФРЮ і утворення на її території нових держав. Міжнародні відносини на зламі ХХ – ХХІ ст. Маастрихтські угоди 1992 р. й утворення Європейського Союзу. Розбудова ЄС наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. Регіональні конфлікти. Глобальні соціально-економічні проблеми сучасності. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси.

Державотворчі процеси в Україні. Дострокові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Прийняття державної символіки, формування Інституту громадянства. Конституція України 1996 р. та зміни до неї. Президентські та парламентські вибори в Україні. “Помаранчева революція”. Євромайдан та Революція Гідності.

Проблеми української економіки та пошук шляхів їх розв’язання. Приватизація засобів виробництва. Лібералізація цін. Грошова реформа. Диференціація суспільства. Україна й виклики світової економічної кризи. Вступ України до Світової організації торгівлі. Досягнення та труднощі реформування економіки після Революції Гідності.

Зовнішня політика. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство. “Газові” та “торгівельні війни” з Росією. Військова агресія Росії проти України (від 2014 р.). Анексія Криму. Війна на Сході України. Угода про асоціацію з Європейським Союзом.

Міжнаціональні взаємини. Демографічні процеси. Релігійне життя. Масова й елітарна культура. Традиційно-побутова культура українців. Історико-етнографічне районування України. Етнографічні групи українського народу. Українська діаспора і зарубіжні українці.

Історіографія. Світова історіографія основні тенденції та особливості розвитку. Історична наука в сучасній Україні: здобутки і проблеми.

Етнологія. Етнологія як історична наука: історія становлення та напрямки досліджень. Змістове наповнення термінів “етнографія”, “етнологія” та “антропологія”. Історія народної культури як складова етнології.

Археологія як історична наука. Найважливіші археологічні відкриття. Поняття і методи археологічної науки: археологічні пам’ятки, археологічні культури, локальні групи, хронологічні етапи, етнокультурні спільності. Загальна характеристика стоянок, поселень, селищ, городищ, різних видів поховань, інших категорій пам’яток.

Історичне джерелознавство. Поняття історичного джерела. Класифікація історичних джерел. Писемні джерела. Загальна характеристика речових джерел.

Спеціальні історичні дисципліни в системі сучасної історичної науки. Дипломатика. Палеографія. Філінографія. Хронологія. Сфрагістика. НумізMATика. Геральдика. Генеалогія. Історія архівної справи в Україні. Теорія та методика архівної справи.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВСТУПНИКІВ

Кожний варіант фахового вступного випробування містить 25 тестових завдань, зміст яких стає відомим вступнику лише при отриманні варіанту випробування. Всі питання складені у формі обрання однієї правильної відповіді з п'ятьох запропонованих.

Оцінка за відповідь на кожне питання варіанту фахового вступного випробування може набувати одного з двох значень: максимального значення 4 балів у випадку правильної відповіді, мінімального значення 0 балів у випадку неправильної відповіді.

Завдання вважається виконаним правильно, якщо учасник/учасниця вибрав(-ла) і позначив(-ла) правильні варіанти відповіді у бланку відповідей. Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) відповідь не позначено взагалі; в) позначено більш, ніж одну відповідь (навіть якщо серед них є правильна). Виправлення відповідей у завданні та в талоні не допускається.

Академічна доброчесність під час складання іспиту. Списування, втручання в роботу інших вступників, отримання додаткової інформації за допомогою гаджетів тощо є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності під час процедури фахових випробувань є підставою до того, що приймальна комісія не зарахує результати, незалежно від масштабів списування чи обману в будь-якій формі. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

4. Рекомендована література

- *Архівознавство.* За ред. Я. Калакури та І. Матяш. Вид. 2-е. Київ, 2002.
- Балух В., Коцур В. *Історія стародавнього Риму. Курс лекцій.* Чернівці, 2005.
- Балух В., Макар Ю. *Історія стародавньої Греції. Курс лекцій.* Чернівці, 2005.
- Баран В., Баран Я. *Історичні витоки українського народу.* Київ, 2005.
- Брехуненко В. *Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII–XVIII ст.* Київ, 2014.
- Винокур І., Телегін Д. *Археологія України.* Тернопіль, 2004.

- Войтович Л., Целуйко О. *Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 2. Генеалогія*. Львів, 2008.
- Глушко М. *Історія народної культури українців: навч. посібник*. Львів, 2014.
- Глушко М. *Методика польового етнографічного дослідження: навч. посібник*. Львів, 2008.
- Голубко В., Качараба С., Середяк А. *Історичне краєзнавство. Навч. посібник*. Ч. 1., Львів, 2006.
- Гречило А. *Українська територіальна геральдика*. Львів, 2010.
- Грицак Я. *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* 2-ге вид. Київ, 2000.
- *Давня історія України: В 3-х т.* Київ, 1997–1998.
- Дейвіс Н. *Європа. Історія*. Київ, 2000.
- Джадт Т. *Після війни. Історія Європи від 1945 року*. Київ, 2020.
- Дюррозель Ж.-Б. *Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів*. Київ, 1995.
- Залізняк Л. *Первісна історія України*. Київ, 1999.
- Зашкільняк Л. *Сучасна світова історіографія*. Львів, 2007.
- Зашкільняк Л., Крикун М. *Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів*. Львів, 2002.
- Заяць А. *Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 1. Археографія*. Львів, 2010.
- *Етнографія України. Навч. посібник*. За ред. проф. С. Макарчука. 2-е вид. Львів, 2004.
- *Історія Візантії. Вступ до візантиністики. Навч. посібник*. За ред. С. Сорочана і Л. Войтовича. Біла Церква, 2011.
- *Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій*. За ред. В. Ярового. Київ, 2001.
- *Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (XIX – початок XX ст.): навч. посібник*. З. Баран, Н. Васьків, С. Качараба, Б. Сипко, Р. Сіромський, Н. Турмис, Б. Чума; за ред. Б. Сипко. Львів, 2020.
- *Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики (XX – початок XXI ст.): навч. посібник*. Київ, 2006.
- *Історія Центрально-Східної Європи. Посібник*. За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.
- *Історія України: Посібник для вузів*. За ред. Ю. Зайцева. Львів, 1996.
- Качараба С., Сіромський Р. *Історія Західної Європи та Америки др. пол. XX – початку XXI ст.: практикум*. Львів, 2015.
- Козеллек Р. *Часові пласти: Дослідження з теорії історії*. Київ, 2006.

- Козицький А. *Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ ст. (причини, особливості, наслідки): навч. посіб.* Львів, 2012.
- Козицький А. *Новітня історія країн Азії та Африки. 1918–1999. Курс лекцій.* Львів, 2000.
- Кондратюк К. *Новітня історія України. 1914–1945 рр.* Львів, 2008.
- Кондратюк К. *Українська історіографія ХІХ – початок ХХ століття: основні напрями і концепції.* Львів, 2002.
- Кондратюк К., Сухий О. *Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914–2009 рр.).* Львів, 2010.
- Крижановський О. *Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій.* Київ, 2002.
- Макарчук С. *Етнічна історія України.* Київ, 2008.
- Макарчук С. *Історико-етнографічні райони України.* Львів, 2012.
- *Medium aevum: Середні віки.* Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів. За ред. Л. Войтовича. Львів, 2010.
- Мицик Ю., Бажан О., Власов В. *Історія України.* Київ, 2010.
- Мицик Л., Кузьменко Ю. *Новітня історія країн Європи та Америки (1918–2007): навч. посібник.* Київ, 2008.
- *Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (кінець ХV – початок ХІХ ст.). Навч. посібник.* За ред. З. Баран. Львів, 2015.
- *Нові підходи до історіописання.* За ред. П. Берка. Київ, 2010.
- *Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1918–1945 рр. Навч. посібник.* За ред. М. Швагуляка. Львів, 2005.
- *Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок ХХІ ст.). Навч. посібник.* За ред. М. М. Швагуляка. Львів, 2011 (2015).
- Орлова Т. *Історія сучасного світу: навч. посібник.* Київ, 2006.
- Патриляк І. *Перемога або смерть. Український визвольний рух у 1939–1960 роках.* Харків, 2015.
- Плохій С. *Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності.* Харків, 2016.
- Тиводар М. *Етнологія. Навчальний посібник.* Львів, 2004.
- *Світова історія: ХХ століття. Енциклопедичний довідник.* За ред. І. Підкови та Р. Шуста. Львів, 2008.
- *Спеціальні історичні дисципліни. Довідник.* Київ, 2008.
- *Час народів. Історія України ХІХ століття: навч. посібник.* О. Аркуша, К. Кондратюк, М. Мудрий, О. Сухий. Львів, 2016.
- Шуст Р. *Нумізмати́ка. Історія грошового обігу і монетної справи в Україні.* Київ, 2008.

- Щодра О. *Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 3. Історична географія.* Львів, 2006.
- Щодра О. *Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII ст.* Львів, 2016.
- Яковенко Н. *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.* 2-ге вид., перероблене та розшир. Київ, 2005.